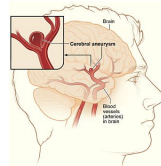

Bệnh phồng động mạch não

Khái niệm về bệnh phồng động mạch não

Phồng động mạch não là tổn thương phồng ra bất thường trên thành động mạch não, tạo ra một điểm yếu dễ vỡ, hay gặp ở vùng nền sọ. Phồng động mạch não tồn tại không triệu chứng trong thời gian dài, và thường được phát hiện khi to lên gây chèn ép các dây thần kinh và tổ chức xung quanh hoặc đã bị vỡ gây chảy máu não.

Mô hình phồng động mạch não
(web-books.com)

Hình ảnh phồng động mạch não trên phim chụp mạch DSA (mũi tên)

Tỷ lệ mắc bệnh phồng động mạch não

Khoảng 1-2% dân số bị phồng động mạch não, trong đó mỗi năm có ~1% bệnh nhân bị vỡ phồng động mạch não. Ở khu vực có 1 triệu dân, ước tính có 100 người bị đột quỵ chảy máu não do vỡ phồng động mạch não hàng năm. Khoảng 10-15% số bệnh nhân vỡ phồng động mạch não bị tử vong trước khi đến viện và nếu không được điều trị kịp thời thì có đến 50% tử vong trong tháng đầu tiên sau vỡ túi phồng. Phồng động mạch não có thể gặp ở mọi lứa tuổi, nhưng thường gặp nhất từ 40-60. Tỷ lệ nữ/nam ~ 3/2. Vỡ phồng động mạch não chiếm 3-5% tổng số đột quỵ mới.

Phồng động mạch não là một bệnh nguy hiểm

- Hầu hết các phồng động mạch não tồn tại không triệu chứng, nên không được phát hiện trước khi bị vỡ gây đột quỵ chảy máu não.
- Chảy máu não do vỡ phồng động mạch não thường là chảy máu dưới nhện (còn gọi là chảy máu dưới màng nhện, chảy máu màng não) – một dạng tai biến mạch máu não rất nặng nề. Có thể vỡ 1 lần hoặc nhiều lần, lần sau thường nặng hơn lần trước và khó biết thời điểm bị vỡ lại. Khoảng 30% số bệnh nhân bị chảy máu tái phát trong vòng 2 tuần đầu sau lần chảy máu đầu tiên. Tỷ lệ tử vong và tàn phế cao.
- Mục tiêu điều trị cơ bản khi phồng động mạch não bị vỡ là ngăn chặn ngay chảy máu tái phát và điều trị những biến chứng do chảy máu dưới nhện gây ra.
- Khi phát hiện phồng động mạch não không triệu chứng, cần được cân nhắc điều trị để dự phòng bị vỡ.

Dấu hiệu cảnh báo PĐMN

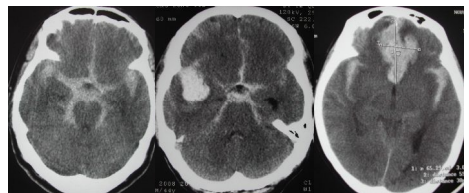
Khi chưa bị vỡ: bệnh nhân có thể có triệu chứng như: giảm thị lực, đau đầu kéo dài, đau sau hốc mắt, sụp mí, giãn đồng tử, liệt vận động nhãn cầu, nhìn đôi...

Khi bị vỡ: triệu chứng đầu tiên thường là cơn đau đầu đột ngột, dữ dội và các triệu chứng sau: buồn nôn và nôn, cứng/đau gáy, nhìn mờ hoặc nhìn đôi, đau trên hoặc sau hốc mắt, giãn đồng tử, tăng cảm với ánh sáng, bại-liệt tay chân, cơn co giật... Ý thức: có thể vẫn tỉnh táo hoặc rối loạn ý thức từ nhẹ (u ám, lẫn lộn) đến nặng (hôn mê). Huyết áp thường tăng cao đến 180-200 mmHg hoặc hơn nữa trong nhiều giờ sau khi vỡ phồng động mạch não. Nếu bệnh nhân không bị rối loạn ý thức hoặc bị bại liệt thì nhiều khi bị nhầm với bệnh viêm màng não (khoa truyền nhiễm) hoặc cơn tăng huyết áp kịch phát (khoa tim mạch).

Phương pháp chẩn đoán phồng động mạch não vỡ

Khi bệnh nhân có các biểu hiện trên, cần đưa ngay đến bệnh viện tinh, thành phố gần nhất.

- Chụp cắt lớp vi tính (CT) sọ não là biện pháp chẩn đoán hình ảnh đầu tiên phải làm để xác định có chảy máu màng não không.

Hình ảnh chảy máu dưới nhện do vỡ phồng động mạch não ở các bệnh nhân khác nhau.

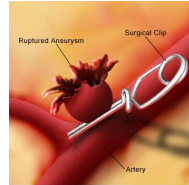
- Nếu không có CT hoặc CT không thấy chảy máu dưới nhện nhưng vẫn nghi ngờ: bệnh nhân có thể được chỉ định chọc ống sống thắt lưng để xem có máu trong dịch não tủy không.
- Chụp mạch máu não bằng CT đa lớp cắt có thể phát hiện túi phồng động mạch não.
- Chụp mạch số hóa xóa nền (DSA) bằng ống thông là phương pháp chính xác nhất để phát hiện phồng động mạch não.

Điều trị phồng động mạch não.

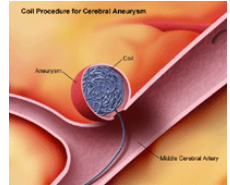
Khi đã xác định chảy máu dưới nhện do vỡ phồng động mạch não thì bệnh nhân cần được điều trị càng sớm càng tốt để dự phòng bị chảy máu tái phát.

Hiện nay có hai phương pháp chính :

- **Phẫu thuật:** là phương pháp mổ mở, tìm túi phồng và kẹp ngang cổ túi bằng kẹp kim loại (clip).
- **Can thiệp mạch:** là phương pháp không mổ, sử dụng ống thông đi trong lòng mạch nhờ màn hình dẫn đường, đưa ống thông vào lòng túi phồng và nút đầy túi phồng bằng lò xo kim loại (coil).

Kẹp cổ túi phồng bằng clip
(ideasforsurgery.com)

Nút túi phồng bằng coils
(Yalemedicalgroup.org)

Can thiệp mạch điều trị phồng động mạch não

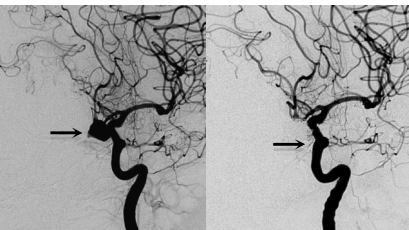
- Là nhóm phương pháp điều trị không phẫu thuật, sử dụng các ống thông đi trong lòng mạch, kỹ thuật chủ yếu là "**Nút phồng động mạch não bằng lò xo kim loại**".
- Một ống thông dẫn đường kích thước 2mm được đưa vào động mạch đùi, ngược dòng máu lên động mạch chủ bụng-ngực và dừng lại ở gốc động mạch tại nền cổ. Một ống thông nhỏ được đưa qua ống thông dẫn đường để lên não, đầu ống được đưa vào giữa túi phồng động mạch não. Qua ống thông đó, các cuộn lò xo kim loại bằng platinum nhỏ và mềm (coils) được đưa lần lượt vào lòng túi phồng để làm tắc hoàn toàn túi phồng. Toàn bộ quá trình thao tác được kiểm soát bằng màn hình có hiển thị bản đồ mạch máu và ống thông trong lòng mạch một cách chính xác. Sau khi chụp kiểm tra đánh giá kết quả, ống thông được rút ra khỏi động mạch đùi và băng ép vị trí chọc động mạch đùi để cầm máu.

Sau điều trị nút phồng động mạch não bằng lò xo kim loại

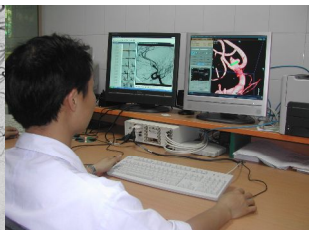
- Nếu là phồng động mạch não chưa vỡ thì chỉ cần nằm viện 2-3 ngày sau can thiệp, không cần điều trị gì đặc biệt. Ngược lại, nếu là phồng động mạch não đã vỡ: cần nằm viện 7-14 ngày hoặc lâu hơn để theo dõi và điều trị tích cực tình trạng rối loạn do chảy máu dưới nhện gây ra.
- Cần điều trị nội khoa và phục hồi chức năng sớm nếu có di chứng.
- Bệnh nhân có thể trở lại cuộc sống lao động và học tập bình thường sau khi đã hồi phục
- Cần kiểm tra lại kết quả điều trị sau 6 tháng và 2 năm bằng chụp mạch não DSA để khẳng định túi phồng đó được nút kín hoàn toàn. Một vài trường hợp có thể phải nút bổ sung nếu lòng túi phồng bị tái thông.

Phòng điều trị can thiệp mạch máu não

Phồng động mạch não trước nút coils (trái) và sau nút coils (phải)

Phân tích hình ảnh bệnh lý mạch máu não